

“INSON – JAMIYAT – DAVLAT” TAMOYILINI AMALGA OSHIRISH - BARQAROR TARAQQIYOT OMILI

Ismailov Dilshod Baxriddinovich

Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: dilshod6004@mail.ru

Annotatsiya: Maqolada "Inson - jamiyat - davlat" tamoyilini gumanistik mohiyati, uni amalga oshirish mexanizmlari hamda davlat xizmatchilarining samaradorligi va professionalligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi masalalari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: davlat, fuqarolik xizmatchisi, "Inson - jamiyat - davlat", tamoyil, qiyofasini jamiyat, milliy yuksalish, milliy tiklanish, ta'lim-tarbiya,.

O'zbekiston Respublikasining yangilangan Konstitusiyasida davlatchilik qadriyatlari demokratik, ijtimoiy, huquqiy davlat talablaridan kelib chiqib, **“Inson – jamiyat – davlat”** tamoyili asos topdi. Bu o'ta muhim, siyosiy, huquqiy prinsip tufayli inson bilan davlat birlashdi. Ushbu tamoyil asosida hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ma'rifiy rivojlantirish bo'yicha alohida-alohida dasturlar ishlab chiqilmoqda. Har bir tarmoq va hudud bo'yicha qabul qilingan dasturlar ijrosi yuzasidan rahbarlarning hisobot berish tizimi izga tushdi. Buning natijasida **“Inson – jamiyat – davlat”** munosabatlarida vertikal munosabatlardan gorizontal munosabatlarga o'tildi. Inson, uning hayoti, farovonligi mamlakatning eng katta boyligi sifatida e'tirof etildi. Davlat inson manfaat-ehtiyojlarini qondirishni o'zining ustuvor vazifasi deb bilmogda, jiddiy loyihalarni amalga oshirishda unga kuchli sherik sifatida murojaat qilmoqda, muammolarning yechimini topishda uning ekspertlik salohiyatiga tayanmoqda.

“Inson – jamiyat – davlat” munosabatlarini amalga oshirish kadrlar siyosati bilan chambarchas bog'liq. Zero, kadrlar siyosatida o'zgarish qilmasdan turib, boshqa sohalardagi islohotlarda muvaffaqiyat qozonish mumkin emas. Negaki, taraqqiyotning bugungi bosqichida inson omili belgilovchi rol o'ynaydi.

Har qanday strategik hujjatning ro'yobi ham, avvalo, davlat fuqarolik xizmatchilarining ishga vunosabatiga, mehnatining samarasiga bog'liq bo'ladi.

"Inson - jamiyat - davlat" iyerarxiyasining gumanistik mohiyati inson va uning farovonligiga markaziy ahamiyat berilishini, jamiyat va davlat inson manfaatlari yo'lida mavjud bo'lib, uning huquqlari, erkinliklari va farovonligini ta'minlashini anglatadi. Ushbu iyerarxiya davlat va jamiyat shaxsning manfaatlari va ehtiyojlariga xizmat qilish uchun mavjud va uning gumanistik mohiyati quyidagi asosiy jihatlarida namoyon bo'ladi:

1. **Markazdagi odam:** inson ushbu iyerarxiyaning markazi hisoblanadi va uning qadr-qimmati, huquqlari va farovonligi eng muhim qadriyatlar sifatida tan olinadi. Gumanizm shaxsga va shaxs erkinligiga hurmatni ta'kidlaydi.

2. **Jamiyat atrof-muhit sifatida:** jamiyat odamlar o'zaro ta'sir qilishi, hamkorlik qilishi va rivojlanishi mumkin bo'lgan muhit sifatida qaraladi. Ushbu iyerarxiyada jamiyat jamiyat a'zolarining ehtiyojlarini ta'minlash, ijtimoiy qo'llab-

quvvatlash va birdamlik uchun sharoit yaratadi.

3. **Davlat vosita sifatida:** Davlat qonun va tartibni ta'minlash, fuqarolarning huquqlari va adolatini himoya qilish uchun jamiyat tomonidan yaratilgan vosita sifatida qaraladi. Davlat shaxs va jamiyat manfaatlariga xizmat qilishi, uning vazifalari farovonlik va adolatni ta'minlashga qaratilgan bo'lishi kerak.

Ushbu gumanistik konsepsiya jamiyatdagi kuch va resurslardan inson manfaatlarini va ehtiyojlarini hisobga olgan holda foydalanish kerakligini, inson hayoti va qadr-qimmatini daxlsiz qadriyatlar ekanligini anglatadi. Gumanistik iyerarxiya fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishga, shuningdek, ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashga e'tibor beradigan Davlat va huquqiy tizimlarning ko'plab modellari uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

2017 yilda oliy ta'lim muassasalari uchun tayyorlangan "Davlat xizmatchisi etikasi va imiji" o'quv qo'llanmasida davlat xizmatchisiga shunday ta'rif beriladi: "davlat xizmatchisi deganda, davlat organlarining huquqlarini ro'ebga chiqarish bo'yicha tashkiliy-boshqaruv funksiyalarini bajaruvchi, fuqarolar uchun huquqiy oqibatlarni keltirib chiqaruvchi yuridik ahamiyatga ega bo'lgan harakatlarni amalga oshiruvchi shaxs nazarda tutiladi. Mansabdor shaxslarda siësiy xislatlar bilan bir qatorda axloqiy fazilatlarni shakllantirish zaruriy holdir. Axloqiy barkamollik davlat xizmatidagi xodimlarning ishbilarmonlik sifatlaridan biri hisoblanadi" [3]. Ko'rinib turganidek, shaxsiy ma'naviy-axloqiy fazilatlar davlat xizmatida muhim rol o'ynaydi, chunki ular davlat xizmatchilarining samaradorligi va professionalligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Davlat xizmatida muvaffaqiyatli martaba uchun muhim bo'lgan ba'zi asosiy shaxsiy fazilatlar:

1. Halollik: Davlat xizmatchilari halol, halol va ishonchli bo'lishi kerak. Ularning harakatlari va qarorlari axloq normalari va qonun hujjatlariga muvofiq bo'lishi kerak.

2. Kasbiy javobgarlik: Davlat xizmatchilari o'z vazifalarini yuqori darajada mas'uliyat bilan bajarishlari, yeng yaxshi natijalarga intilishlari va kasbiy standartlarga rioya qilishlari kerak.

3. Tahliliy ko'nikmalar: tahlil qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyati faktlar va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish uchun muhimdir.

4. Muloqot qobiliyatlari: Davlat xizmatchilari turli manfaatdor tomonlar, shu jumladan fuqarolar, hamkasblar va rahbarlar bilan samarali muloqot qilishlari kerak.

5. Yetakchilik: menejerlar yoki menejerlar rovida davlat xizmatchilari jamoani boshqarish va ilhomlantirish qobiliyatiga yega bo'lishi kerak.

6. Moslashuvchanlik: Davlat xizmatlari ko'pincha o'zgaruvchan sharoitlarga va yangi muammolarga duch keladi. O'zgarishlarga moslashish va ularga tezda munosabat bildirish qobiliyati muhim sifatdir.

7. Maxfiylik: Davlat xizmatchilari ko'pincha maxfiy ma'lumotlarga yega va maxfiylikni saqlash qobiliyati juda muhimdir.

8. Etika: davlat xizmatchilari uchun yuqori axloqiy me'yorlarga rioya qilish va manfaatlar to'qnashuvidan qochish muhimdir.

9. Hamkorlik qilish qobiliyati: Davlat xizmatchilari umumiy maqsadlarga yerishish uchun jamoada ishlashga va boshqa organlar bilan hamkorlik qilishga tayyor bo'lishi kerak.

10. Stressga chidamlilik: Davlat xizmatchilari yuqori darajadagi stress va bosimga duch kelishi mumkin, shuning uchun stressni boshqarish va xotirjamlikni saqlash qobiliyati muhimdir.

Ushbu fazilatlar davlat xizmatchilariga o'z vazifalarini yanada samarali bajarishga yordam beradi, davlat xizmatlarini sifatli ko'rsatishni ta'minlaydi va davlat muassasalariga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Davlat fuqarolik xizmatchisi qiyofasini belgilashda asosiy mezonlardan bo'lgan yuksak ma'naviyat, mas'uliyat va madaniyatlilik darajasi ham muhim o'rin tutadi. Bu nafaqat bugungi global davrning taqozosi, balki Yangi O'zbekistonning buyuk kelajagini ta'minlay oladigan, unga xizmat qilishga qodir bo'lgan davlat xizmatchisi tushunchasining mazmun-mohiyatini belgilovchi omil hisoblanadi. Shu bois zamonaviy rahbar xodim barcha fazilatlarini bilan o'z jamoalariga yetakchi, fidoyi, namuna, o'rnak va ibrat bo'la olishi shart.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2021. –257 b.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. 1 tom. – 168 b.
3. Muhammadjonova L. Davlat xizmatchisi etikasi va imidji. O'quv qo'llanma.– Toshkent, “Universitet”, 2017. - 264 b.